

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 11, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 339:631.147

*С. Я. Ковальчук,
к. е. н., доцент кафедри міжнародної економіки, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця
Т. А. Мельник,
студентка економічного факультету, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця*

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНИЙ РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

*S. J. Kovalchuk,
c. e. s., associate Professor of the Department of International Economics, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia
T. A. Melnik,
student at the Faculty of Economics, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia*

FUNCTIONAL-STRUCTURAL DEVELOPMENT OF ORGANIC PRODUCTS IN INTERNATIONAL MARKET

В статті досліджено стан розвитку органічної продукції українського і міжнародного ринків. Проаналізовано обсяги виробництва екологічно чистої продукції, її реалізацію та відповідну цінову політику, ринки збуту. Виділено головні чинники, що стримують розвиток органічної продукції. Представлено пропозиції щодо подальшого розвитку органічного виробництва в Україні. Доведено, що соціально-економічний розвиток України вимагає підвищення рівня продовольчої безпеки держави, забезпечення населення високоякісними та екологічно безпечними продуктами харчування з метою збереження його здоров'я, поліпшення добробуту суспільства. Таку безпеку гарантує органічно чиста продукція, виробництво якої є одним з пріоритетних напрямів розвитку сільського господарства.

The article investigates the state of organic produce Ukrainian and international markets. Analyzed volumes of environmentally friendly products, its implementation and appropriate pricing, markets. Highlight the main factors that hinder the development of organic products. Presented proposals for the further development of organic production in Ukraine. It is proved that the socio-economic development of Ukraine requires higher level of food security, providing the population with high-quality and environmentally friendly food in order to preserve his health, improve the welfare of society. This ensures the safety of organically pure products, the production of which is one of the priorities of agricultural development.

Ключові слова: *органічне виробництво, екологічно чиста продукція, міжнародний ринок.*

Key words: *organic farming, environmentally friendly products, international market.*

Постановка проблеми. В період процесів глобалізації нагально постали питання, пов'язані з органічним веденням сільського господарства. Підґрунтям стало зростання попиту на екологічно чисту харчову продукцію, спричинене турботою людей про стан свого здоров'я в умовах негативного впливу промислових підприємств на навколишнє природне середовище.

Соціально-економічний розвиток України вимагає підвищення рівня продовольчої безпеки держави, забезпечення населення високоякісними та екологічно безпечними продуктами харчування з метою збереження його здоров'я, поліпшення добробуту суспільства. Таку безпеку гарантує органічно чиста продукція, виробництво якої є одним з пріоритетних напрямів розвитку сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність теми зумовлена необхідністю вивчення іноземного досвіду переходу на засади ведення органічного агровиробництва для здійснення поступових вищезазначених та обґрунтованих кроків у цьому напрямі в Україні, а також для уникнення труднощів і помилок, через які пройшли іноземні держави.

У вітчизняній та зарубіжній літературі нині приділяють багато уваги питанням органічного агровиробництва. Серед українських вчених цю проблему висвітлюють у своїх працях В. Буркинський, В. Власов, Т. Галушкіна, І. Дідич, Н. Захарченко, С. Ілляшенко, Л.Купінець, Л. Мельник, О. Прокопенко, В. Степанов, В. Шлапак, О. Шубравська, С. Харічков та інші. Однак ще недостатньо глибоко вивчені питання виробництва органічної продукції та методи сертифікації органічної продукції.

Мета статті. Головною метою є розгляд теоретичних аспектів формування, розвитку, сертифікації та контролю органічної продукції на міжнародному ринку та наведені пропозиції щодо стимулювання реалізації екологічно чистих товарів.

Виклад основного матеріалу. У багатьох країнах світу формування міжнародних ринків органічної продукції, обсяги яких стрімко зростають, пов'язано з: підвищенням кількості екологічних катастроф; конфліктами навколо харчових продуктів на державному рівні; зростанням рівня свідомості споживачів щодо власного майбутнього та майбутнього своїх дітей, навколишнього середовища. Високі темпи споживання, розширення асортименту, розповсюдження органічного агровиробництва в усьому світі дають підстави стверджувати, що органічне виробництво є інноваційним шляхом підвищення світової економіки.

Виробництво органічної продукції є ключовим напрямом розвитку всіх господарюючих суб'єктів аграрного сектору та спрямоване на формування органічного ринку продовольства. Ефективність розвитку органічного виробництва формується під впливом наступних чинників, зокрема ґрунтового-кліматичних, технологічних, біологічних та інших, що ускладнює пошук додаткових можливостей для її підвищення.

Сьогодні світові продажі органічних продуктів становлять понад 55 млрд. дол. на рік. За прогнозами аналітиків, до 2020 р. обсяги цього ринку сягнуть 200-250 млрд. дол. США. Близько 1,8 млн. виробників з різних країн світу займаються органічним виробництвом на більш ніж 37 млн. га сільськогосподарських угідь. Лише в країнах ЄС кількість «органічних» господарств за останні 15 років зросла більше, ніж у 20 разів [9]. В Україні виробництво органічної продукції перебуває на початковому етапі розвитку, хоча потенціал органічного сільськогосподарського виробництва на родючих українських землях оцінюється дуже високо. Проте, за період з 2003 по 2013 роки сільськогосподарські площі України, зайняті під органічним агровиробництвом, зросли з 239,5 до лише 290,3 тис. га[6]. Це зростання не є суттєвим, про що говорить відсутність мотиваційних, економічних умов, достатнього попиту на продукцію органічного землеробства, і свідчить про

Дніпропетровська, Запорізька тощо [10]. Тобто області, де проживає майже третина населення держави.

Ринок органічної продукції характеризують стримуючі чинники розвитку даного ринку (рис.2).

Інформування кінцевого споживача переважно проводять виробники та торговельні організації. Навіть за відсутності державної підтримки близько 40% споживачів розуміють, що таке органічна продукція і мають бажання її придбати. До них належать жителі великих міст. Саме ця категорія споживачів активніше користується Інтернетом і тому більш поінформована.

Виробники та ритейлери на сучасному етапі розвитку ринку органічної продукції не можуть проводити широкомасштабну PR-кампанію. Тому доцільно на рівні держави проводити популяризацію споживання продукції харчування, яку вироблено з допомогою екологічних технологій. За умови подолання негативного впливу зазначених вище чинників можна створити сприятливі інвестиційні умови галузі. Таким чином, зростатиме пропозиція продукту і вирішуватиметься проблема монополізму і диктату цін.

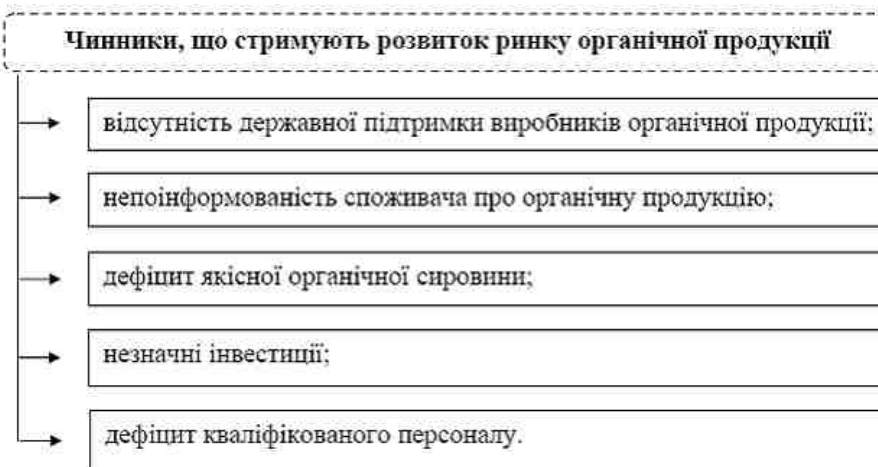

Рис. 2. Чинники, що стримують розвиток ринку органічної продукції

За даними Міністерства аграрної політики і продовольства України, на рис. 3 відображено структуру ринку органічної продукції в Україні.

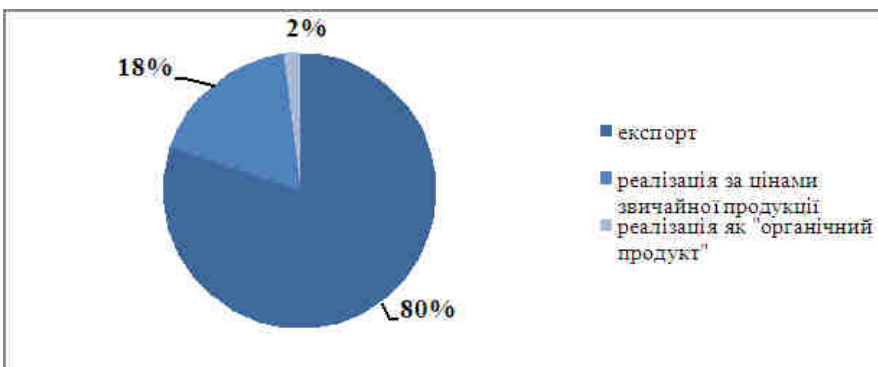

Рис. 3. Структура ринку органічної продукції за 2012р.

Якщо у країнах ЄС органічна продукція дорожча від звичайної на 20-30%, то в Україні на окремі види продукції перевищення ціни сягає 10 разів. Значну частку вартості органічної продукції складають витрати на доставку до кінцевого споживача. Органічні продукти мають обмежений термін зберігання, вимагають спеціальної переробки та транспортування. На високу ціну впливає також не насиченість ринку такою продукцією та довгі ланцюжки посередників. Крім того, у ціну закладається вартість сертифікації, інспекції та премія за вищу ризикованість виробництва.

Далі, вашій увазі представлено дані по ціновому аспекту, характерні для України на 2013 рік (таблиця 1).

Таблиця 1. Цінова ситуація на ринку органічної продукції

Вид продукції	Ціна на продукцію, грн./кг		Перевищення ціни органічної продукції, раз
	звичайна	органічна	
Хліб	5-7	24-30	3-6
Молоко	6-8	16-20	2-3
Цукор	6-8	60-80	10
Курятина	22-25	80-120	3-6
Яйця курячі, 10шт	7-12	30-38	4-5
Яблука	5-7	16-20	2-4
Картопля	2-3	20-25	7-12
Помідори	4-6	40-55	7-14
Мед	60-80	130-200	2-3

Міністерством аграрної політики та продовольства України були виявлені головні орієнтири для розвитку органічного виробництва на період до 2020 року (рис. 4).

За даними асоціації виробників органічної продукції «БіоЛан Україна», сьогодні на органіку припадає лише 1% обсягу продажу продуктів харчування, хоча й спостерігається тенденція до зростання обсягів споживання сертифікованої органічної продукції в Україні (таблиця 2). Споживачами цієї продукції є переважно люди з середнім та високим рівнем доходу. На думку українських експертів, потенційними споживачами органічної продукції України є близько 5% населення великих міст, які готові платити за неї на 30-50% більше, ніж за звичайну продукцію.

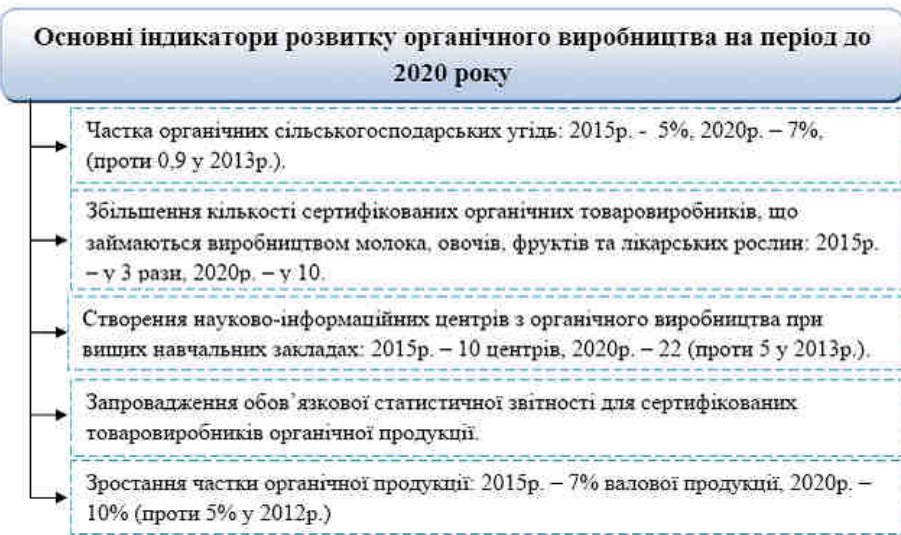

Рис. 4. Основні індикатори розвитку органічного виробництва на період до 2020р. [2]

Лідерами органічного сільськогосподарського виробництва в Україні є ПП «Агроєкологія» (Полтавська область), група компаній «Етнопродукт» (Чернігівська область), ТОВ «Галекс-Агро» (Житомирська область), «Органічне господарство «Махаріші» (Херсонська та Миколаївські області), ПП «Мельник» (Вінницька область), ТОВ «Чистий продукт-С» (Донецька область) та багато інших.

Таблиця 2.
Обсяги споживання сертифікованої органічної продукції в Україні

Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
млн.євро	0,5	0,6	1,2	2,4	5,1	7,8	10,1

Висока рентабельність продукції органічних агропідприємств за невеликого обсягу виробництва пояснюється вищими цінами реалізації органічної продукції. Незважаючи на неформований попит та неоформлену цільову аудиторію, ціни на продукцію органічного виробництва завжди були вищими за ціни на продукцію звичайного способу виробництва.

У таблиці 3 наведено приклади цін на органічну продукцію основних виробників органічної продукції (ПТ «Агроєкологія», ТОВ «Жменька», «БіоЛан») [8].

Таблиця 3.
Динаміка цін на органічну продукцію, 2013р.

Виробник \ Вид продукції	Вид продукції						
	Макарони, 0,5 кг	Крупи пшеничні	Крупи перлові	Крупи гречані	Крупи ячмінні	Пластівці вівсяні	Борошно пшеничне
ПП «Агроєкологія»	10,0	4,25	4,20	11,0	4,0	7,0	5,0
ТМ «Жменька»	9,5	10,7	11,15	24,5	10,7	8,5	5,75
«БіоЛан»	10,75	10,2	10,4	17,4	17,9	8,75	6,5

Так, у 2013 р. амплітуда такого перевищення коливалася у проміжку (залежно від каналу збуту):

- 100,7-100,7% (реалізація переробними підприємствами продукцію, що експортується за кордон);
- 100,7-103,9% (реалізація іншими каналами).

Для порівняння, за кордоном ціни на продукцію органічного походження перевищують ціни на звичайну аграрну продукцію на 30-50%. В майбутньому до цього поступово підійде й вітчизняний ринок.

Висновки. Ефективним методом забезпечення населення безпечною і високоякісною сільськогосподарською продукцією та охорони довкілля є впровадження органічного сільського господарства та виробництво органічної продукції, яке інтенсивно розвивається у світі.

На сучасному етапі Україна - це одна з найбільших країн Європи, де надзвичайно сприятливі умови для сільськогосподарського виробництва, займає провідне місце серед країн-сусідів щодо частки високоякісних плодючих ґрунтів. Родючі чорноземи становлять 54% площі усіх сільськогосподарських угідь або приблизно 70% всієї території України.

Органічним виробництвом в Україні займається лише 40 тис. фермерських господарств, натомість у Європі ця цифра у десятки разів вища. При цьому через незначну зацікавленість українських споживачів та підприємців у такій продукції (найчастіше - через необізнаність), більша її частина експортується за кордон.

Із усього обсягу виробленої органічної продукції в Україні реалізується як органічна лише 5-10% на експорт, решта продається на внутрішньому ринку як звичайна, хоча торгівельна мережа виявляє цікавість до органічних продуктів, відчуваючи споживчий попит, що зароджується.

Подальший розвиток органічного виробництва в Україні буде пов'язаний як із зростанням споживчого попиту, так і з рядом переваг такого господарства. Відсутність забруднення довкілля пестицидами, підтримання різноманітності екосистем і відносно низька енергоємність забезпечить надійність цього виробництва. Доведено, що органічне виробництво позитивно впливає на ґрунти. Дослідження показують, що «органічні» поля характеризуються глибокою вегетацією, більш вологим покриттям і численнішою (на 88% більшою кількістю) корисних мікроорганізмів. Найновіші шведські дослідження показують, що «органічні ґрунти» містять більшу кількість мікроорганізмів, зокрема тих, які прикріплюються до коренів рослин і допомагають рослині абсорбувати(поглинати) поживні речовини.

Література.

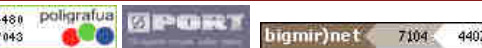
1. Беляєва Н.В. Сучасний стан виробництва органічної продукції в Україні та світі. / Н.В. Беляєва Н.В. // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: інноваційна економіка. – 2013. – Вип.39. – с. 151-155.
2. Віскобітник Ю.П. Смієність ринку органічної продукції в Україні: презентація. – 2012.
3. Вовк В. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє. / В.Вовк // Матеріали Міжнародного науково-практичного семінару «Органічні продукти харчування. Сучасні тенденції виробництва та маркетингу органічної продукції». – Львів. - 2010. - с. 3- 7.

4. Грабовський Р. С. Конкуреноспроможність органічної продукції на продовольчому ринку України. / Р. С. Грабовський, Р. П. Дудяк // Науковий вісник НЛТУ України «Економіка, планування та управління в галузях». – Вип. 22.9. – 2012. – с. 184 – 188.
5. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 3 вересня 2013 р. № 425-18 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/425-18>
6. Світ органічного сільського господарства: статистика та тенденції 2013 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://orgprints.org/25188/7/FiBL_IFOAM_World_of_Organic_Agriculture_2013_UA_final.pdf
7. Федерация органичного руху України, IFOAM. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.organic.com.ua
8. Центр органічного землеробства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://poltava-organik.com>.
9. Шубина Г. Продукты & ингредиенты. - 2012. - № 9. - с.6-7.
10. Marketing research «Organic Processing in Ukraine» / Natalie Prokopchuk, Tobias Eisen ring. - Kyiv: Institute of Organic Agriculture - 2012. - 27 s.

References.

1. Bieliaieva, N.V. (2013), “The current state of organic production in Ukraine and worldwide”, *Vseukrains'kyj naukovo-vyrobnychyj zhurnal: innovatsijna ekonomika*, vol. 39, pp. 151-155.
2. Viskobijnyk, Yu.P. (2012), “The capacity of the market for organic products in Ukraine”: prezentatsiia.
3. Vovk, V. (2010), “Certification of organic agriculture in Ukraine: current situation, prospects, strategies for the future”, *Materialy Mizhnarodnoho naukovopraktychnoho seminaru “Orhanichni produkty kharchuvannia. Suchasni tendentsii vyrobnytstva ta marketynhu orhanichnoi produktsii”*, L'viv, pp. 3-7.
4. Hrabov'skyj, R. S. and Dudiak, R. P. (2012), “The competitiveness of organic products in the food market of Ukraine”, *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy “Ekonomika, planuvannia ta upravlinnia v haluziakh”*, vol. 22.9, pp. 184–188.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine “Pro vyrobnytstvo ta obih orhanichnoyi sil's'kohospodars'koyi produktsiyi ta syrovyny”, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/425-18> (Accessed 25 September 2014).
6. Svit orhanichnoho sil's'koho hospodarstva: statystyka ta tendentsii 2013 roku (2013), available at: http://orgprints.org/25188/7/FiBL_IFOAM_World_of_Organic_Agriculture_2013_UA_final.pdf (Accessed 1 October 2014).
7. Federatsiia orhanichnoho rukhu Ukrainy, IFOAM, available at: www.organic.com.ua (Accessed 1 October 2014).
8. Tsentr orhanichnoho zemlerobstva, available at: <http://poltava-organik.com> (Accessed 2 October 2014).
9. Shubyna, H. (2012), “Products & Ingredients”, vol. 9, pp. 6-7.
10. Prokopchuk, N., Eisenring, T. (2012), “Marketing research “Organic Processing in Ukraine”, Kyiv, Institute of Organic Agriculture, p. 27.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"